
Palachovo výročí

Palachovo výročí

ČT 24 | 16.1.2013 | 22:00 | Pořad: Události, komentáře | Téma: Filozofická fakulta
Bohumil KLEPETKO, moderátor

16. ledna 1969 se na Václavském náměstí v Praze upálil student filozofické fakulty Jan Palach na protest proti okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy, a aby vyburcoval společnost z nastupující normalizace. Současní studenti Filozofické fakulty Karlovy univerzity dnes k výročí události představili multimediální portál, který připomíná život Jana Palacha i smysl jeho oběti.

osoba /internetový portál: Jaroslav Seifert, 20. 1. 1969/

Nechcete-li však, abychom se zabili všichni, nezabíjejte se.

Jiří SVOBODA, redaktor

Petr VIZINA, redaktor

redaktor

Takhle promlouval o 4 dny později ke studentům básník Jaroslav Seifert. I tento záznam patří k dokumentům zveřejněným na studentském portálu. Palach chtěl vybudit z letargie společnost, která se smířila s okupací. Jeho čin a následná odezva lidí Státní bezpečnost vyděsily. Jméno Jan Palach mělo navždy zmizet z lidské paměti. Nejprve Státní bezpečnost odstranila desku s jeho jménem a v roce 1973 tajně a v noci exhumovala i jeho ostatky.

Petr BLAŽEK, historik

Koupili za erární peníze 2 lahve koňaku, které vlastně byly doneseny hrobníkům. Celé to vykopání se odehrávalo zhruba ve 4 v noci, takže aby to veřejnost neviděla.

Jiří SVOBODA, redaktor

Petr VIZINA, redaktor

redaktor

Rodině pohrozili, že pokud nebude s exhumací souhlasit, pohřbí Palacha do společného hrobu. Na pražské Olšany se tak Jan Palach vrátil až v roce 1990. Internetový studentský portál chce přiblížit nejenom historickou skutečnost, ale i emoce, které jsou s jeho příběhem spojené.

Michal JEŽEK, spoluautor multimediálního portálu

My, co jsme tady, se prostě vztahujeme k tomu, co bylo a my rozhodujeme o tom, jak ten příběh bude dál do budoucna vypadat.

Jiří SVOBODA, redaktor

Petr VIZINA, redaktor

redaktor

Palachův čin dodnes vzbuzuje protichůdné reakce, ale těžko zpochybnit Palachovo krédo: "Člověk musí bojovat proti tomu zlu, na které právě stačí." Petr Vizina a Jiří Svoboda, Česká televize.

Bohumil KLEPETKO, moderátor

Historik Petr Blažek. Dobrý večer.
Petr BLAŽEK, historik

Dobrý večer.
Bohumil KLEPETKO, moderátor

V reportáži zaznělo, že každá další generace rozhoduje, jak se bude příběh Jana Palacha vyprávět. Z vašeho pohledu, z pohledu historika, jaké jsou klíčové momenty této události?

Petr BLAŽEK, historik

Rak určitě bezpochyby je to samotný čin, protože do ledna 1969 Jan Palach vlastně nebyl nějakou známou osobností. On byl student, který přišel na filozofickou fakultu z vysoké školy ekonomické, kde studoval 2 roky. Na té filozofické fakultě ho mnoho lidí neznalo. Takže i ten čin potom vlastně vzbudil poměrně velké překvapení z toho důvodu, že to jeho jméno nebylo známé mezi studenty. Potom samozřejmě ten základní předěl je bezpochyby jeho smrt 19. ledna 1969. O den později se uskutečnila taková velká trýzna, která tehdy v Praze šla z Václavského náměstí na dnešní Palachovo náměstí.

Bohumil KLEPETKO, moderátor

Ano, my záběry z ní vidíme.
Petr BLAŽEK, historik

To bylo několik desítek tisíc lidí. A potom byl samotný pohřeb, který se odehrál 25. ledna 1969. Ten pohřeb byl skutečně obrovský. Zúčastnilo se ho velké množství lidí, ale současně znamenal takovou určitou tečku vlastně za tím příběhem. A byť samozřejmě to jeho jméno se stalo takovým symbolem pro řadu lidí během té normalizace, tak vlastně až do toho Palachova týdne by se dalo říct, že ten, ta jeho připomínka nebyla příliš veřejná. V roce 73, jak jsme slyšeli, byly exhumovány jeho ostatky a ten hrob vlastně byl zlikvidován, popel byl předán rodině nebo urna s popelem a Jan Palach vlastně byl uložen na hřbitově ve Všetatech.

Bohumil KLEPETKO, moderátor

Ano, ta totalitní státní moc se událost a pohnutky Jana Palacha velmi snažila překroutit. Dějala hodně pro to, aby se na Jana Palacha zapomnělo. Vy už jste tedy zmínil onu exhumaci, to, že jeho ostatky byly převezené na vesnický hřbitov do jeho rodiště, do Všetat. StB pak pronásledovala každého, kdo k jeho hrobu přijel. Měly tyto snahy komunistického režimu šanci na úspěch?

Petr BLAŽEK, historik

Tak já si myslím, že to jeho jméno nebylo zase tolik známé po několika letech, zejména těm novým generacím. Když v roce 89, sám si vybavuju živě, mi bylo 16 let a pamatuju si, že vlastně ten životní příběh jsme poznávali vlastně až v té době v souvislosti s Palachovým týdnem, zejména z těch zahraničních rozhlasových stanic byl ten příběh vyprávěn a dá se říct, že vlastně do posledního období by se dalo říct, že i pomocí třeba nějakého archivního výzkumu ten jeho příběh byl rekonstruován. Takže s velkým odstupem času a myslím si, že na tom samozřejmě sehrála určitě ta snaha komunistického režimu to jeho jméno vymazat. Na druhou stranu ten čin vzbudil tak obrovský ohlas té veřejnosti, že nedá se říct, že by samozřejmě upadl v zapomnění.

Bohumil KLEPETKO, moderátor

Ve které době normalizace hrozilo nejvíc, že Jan Palach upadne v zapomnění? Byla taková nějaká konkrétní léta?

Petr BLAŽEK, historik

No, tak já bych řekl, že to byly paradoxně ty 80. léta. Myslím si, že teprve skutečně až v roce 88/89, na tom přelomu tady těch dvou let, kdy vlastně se opozice dohodla, že udělá takovou krátkou pietní, takové krátké pietní setkání u sochy svatého Václava, ze kterých potom vlastně vznikaly spontánně ty velké týdenní demonstrace, tak do té doby si myslím, že to jméno nebylo nějak zas tolik veřejně známé. Samozřejmě pamětníci toho činu si to pamatovali, jak jsem říkal, ten čin měl velký ohlas, ale myslím, že pro ty mladší generace to v podstatě bylo objevování toho jeho příběhu.

Bohumil KLEPETKO, moderátor

Vždy se připomíná čin Jana Palacha a často už se zapomíná na ty, kteří ho se stejnou obětí následovali, na Jana Zajíce, Evženu Plocka, přitom oni na rozdíl od Jana Palacha už takřkajíc věděli, do čeho jdou, jak se režim k takovému činu postaví a přece se k němu odhodlali, což vyžadovalo odvahu možná ještě větší. Tedy není v tomto historie tak trochu nespravedlivá?

Petr BLAŽEK, historik

Tak to se myslím takhle úplně říkat nedá. Ono uvědomme si, že těch lidí, kteří se upálili nebo pokusili se o sebeupálení v těch prvních 3 měsících po činu Jana Palacha, bylo asi 29 jenom na území Československa. Takže samozřejmě ten čin měl ohlasy i v zahraničí. 20. ledna se upálil mladík v Budapešti a tak dál. Samozřejmě ti následovníci, samozřejmě už ty jejich činy nebývají přijaty většinou samozřejmě takovým způsobem jako u toho prvního, to je logické. Často taky jde o imitace. V řadě případů to byli lidé, kteří měli psychické problémy. Byly tam případy lidí, kteří se pokoušeli o sebevraždu v minulosti a vlastně teď převzali jenom tu formu. A myslím si, že skutečně pouze vlastně u těch lidí, které jste zmínil, tak je možné mluvit o nějakém altruistickém činu, i když některé ty další případy naznačují třeba nějakou kombinaci těch motivů.

Bohumil KLEPETKO, moderátor

Jako historik jste byl poradcem scénaristy Štěpána Hulíka, který společně s polskou režisérkou Agnieszkou Hollandovou pro televizi HBO natočil o Janu Palachovi čtyřhodinový film. Hořící keř se jmenuje. Bude mít premiéru příští týden. Přináší ten film něco nového nebo něco ne příliš známého?

Petr BLAŽEK, historik

Jsou to 3 díly vlastně, dohromady to trvá 4 hodiny. Ten film se primárně nezaměřuje ani tak na ten samotný případ Jana Palacha. Sleduje daleko více vlastně, jakým způsobem ten jeho čin byl přijímán. Potom i odmítán, jakým způsobem k tomu přistupoval ten "normalizační" režim, který se snažil o znovunastolení nějakého autoritativního modelu vlády a jakým způsobem se chovali lidé, kteří vlastně byli vystaveni tady té zkoušce, kdy se lámaly charaktery. Takže myslím si, že to je spíše film, který, jehož takovým hlavním tématem je nástup normalizace, což si myslím, že je velice zajímavé a řekl bych pro tu současnou společnost velice potřebné.

Bohumil KLEPETKO, moderátor

A jaké je tedy místo činu Jana Palacha v české historii, když se trochu vrátíme k tomu, čím jsme začali. Třeba ke kterým historickým postavám české historie, ke kterým historickým událostem českých dějin byste ho tedy významem přiřadil? Petr BLAŽEK, historik

Já si myslím, že nejde jenom o ten samotný čin, ale zejména samozřejmě o ten jeho ohlas a o tom, jakým způsobem rezonuje ten čin potom v těch dalších desetiletích. A když si uvědomíme i, jaký význam měl třeba ten Palachův týden při pádu komunistického režimu, tak bych řekl, že se jedná o čin a události velice významné. Je to i vidět z toho, jakým způsobem je přijímána tady ta postava a ten příběh v zahraničí. Myslím si, že skutečně, když se podíváme třeba na Wikipedii a zjistíme, kolik jazykových hesel je k tomu biografickému heslu Jan Palach, tak uvidíme, že patří mezi nejčtenější vůbec, které se týkají nějakých českých postav historických. Takže určitě je to velice významná postava.

Bohumil KLEPETKO, moderátor

Pane Blažku, já vám děkuji a přeji vám hezký večer.

Petr BLAŽEK, historik

Děkuji za pozvání.